

Varia

1. Mis logo?

2. **Milles** tuli Euroopa meistriks Nuno Miguel Garcia Piteira Portugalist? Võistlus toimus 2015. aastal Tartus.
3. Euroopas on selle looma liha söömist peetud tavaliseks näljaaegadel. Šveitsis süüakse mõnedes maapiirkondades seda tänapäevalgi põhjendusega, et tegemist on väga maitstva lihaga. Aastas süüakse üle maailma ligi 5 miljonit looma ja umbes 80% neist Aasias. Lisaks need, kes statistikas kuidagi ei kajastu. Jaapanis ja Taiwanil on selle looma söömine keelatud, samuti nõuavad seda islam ja judaism. Kamerunis vastupidi arvatakse, et selle looma söömine toob kaasa suurt õnne ja Peruus La Quebradas peetaval Santa Efigenia festivalil on selle looma liha põhiline peotoit. Hiina meditsiin soovitab tema liha süüa väsimuse, kurnatuse, reumaatiliste haiguste ja aneemia korral, samuti pidi see talvel sooja andma. Eesti rahvaluules sõi seda liha kurat. 2011. a detsembris sõi selle looma lihast tehtud hautist Lõuna-Hiinas miljardär Long Liyuan ja see jäi tema viimaseks söömaajaks. Hiljem selgus, et sinna oli lisatud tema võlgniku poolt ohtlikku taimemürki. **Millisel loomal** on nii maitsev liha?
4. Selle moevoolu nimi pärineb alkoholimaailmast. Nõudlus sellise stiili esilekerkimiseks on alati olemas olnud. 1980-ndate lõpp ja 1990-ndate algus oli läbimurre, sest second-hand kaubanduse, vaesumoe ja alternatiivkultuuride lemmik köitis üha enam peavoolu moodi ja tema piirideks määratleti 1920–1970 aastate mood. Michelle Obama õhtukleiti 2010. a Washingtoni jõulukontserdilt loetakse selle moevoolu jõudmiseks absoluutsesse tippu. **Mis moevool?**
5. Amundsen-Scotti polaarjaamas korraldatakse enne jõule traditsioonilist ümbermaailma jooksu. Ümber lõunapooluse joostes läbitakse kõik maakera ajavööndid. Võitja auhinnaks on üks tegevus, mida lubatakse teostada kaks ja pool korda kauem kui tavaliselt. **Mis tegevus?**

Ajalugu, poliitika

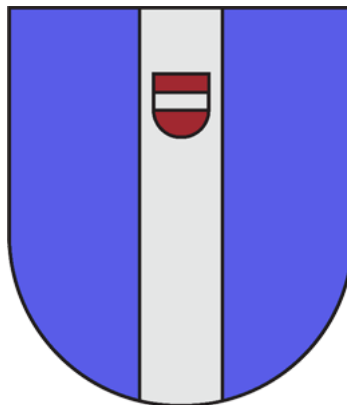
6. **Mille sümbol** on pildil? Vihjeks on aasta 1944.

7. 1396. aastal purustas Türgi sultan Bayezit I ristisõdijate väe. Sultan vangistas Burgundia hertsogi Philippe Julge poja. Hertsog pakkus lunarahaks 200 000 kuldtukatit, kuid sultan nõudis selle asemel 12 valget **Mida või keda sultan nõudis?**
8. Kiirete seadusemuudatuste näiteks võib tuua ühe raseda naisega seotud juhtumi. 2. detsembril 1959 purunes tamm Reyran`i jõel ja hukkus või jäi teadmata kadunuks 423 inimest. Ka rase naine kaotas oma kallima ja riigi juht kinnitas seepeale samal aastal seadusemuudatuse, mis lubas naisel oma surnud mehega abielluda. Tavaliselt esindab sellisel puhul abieluregistreerimisel surnud peiut/pruuti tema foto. Saada luba sellise abielu registreerimiseks pole lihtne. Armastuskirjadest ja advokaadi paberitest tavaliselt ei piisa. Tugevad argumendid on ametlik kihlusleping, kindlaks määratud pulmapäev ja sellega seoses tehtud tõestatavad kulutused ja ühised lapsed. **Mis riigis** võib niimoodi surnuga abielluda?
9. 1953. aasta lõpul saadeti kõigile Nõukogude Liidu raamatukogudele laiali korraldus eemaldada Suurest Nõukogude Entsüklopeediast žileti abil üks lehekülg ja asendada see uuega. Nii sattus entsüklopeediasse pikk ja põhjalik artikkel ühest väinast, mis asendas varasema artikli. **Mis väin** sai nii põhjaliku artikli? Olgu lisatud, et selle algustäht on üsna tähestiku alguses.
10. Seoses pagulaskriisiga ohtu sattuv Schengeni leping sõlmiti Luxemburgis 1985. aastal. Lepinguga on aja jooksul ühinenud 22 Euroopa Liidu riiki, Norra, Šveits ja veel kaks liiduvälist riiki. **Millised?**

Loodus

11. Käesolevaks, 2016. aastaks on välja kuulutatud Eestis aasta lind (rasvatihane), loom (mäger), puu (kuslapuu), orhidee (tumeapunane neiuvaip). Meie küsime, mis on **Eesti aasta muld 2016?** Varem on kahel eelneval aastal seda valitud ja vastata saab ühe sõnaga.
12. 10. detsembri 2015 „Metsalehe“ andmetel avastasid metsateadlased, et Eestimaa kõrgeim kuusk ja kõrgeim mänd ei asu enam Järveljal. Uued rekordiomanikud, vastavalt 48,6 m ja 46,6 m, asuvad Põlvamaal Veriora vallas. Viimane on väidetavalt isegi maailma kõrgeim harilik mänd. Mis liiki on aga **Eesti kõrgeim lehtpuu**, mis on 40,8 m kõrgune ?
13. See loom on *capricornis crispus* ehk jaapani keeles Nihon-kamoshika. Nad elavad Jaapani suurematel saartel peale Hokkaido ja kaaluvad tavaliselt kuni 45 kg. Umbes 70-80% juhtudel elab isasloom paaritusajal oma territooriumil koos ühe emasega. Ülejäänud juhtudel on emasloomi 2 või 3. Isasloomad võitlevad territooriumi pärast väga ägedalt, seetõttu on neil jaapani keeles palju lisanimesid nagu „tantsiv elukas“, „rumal elukas“ ja „loll“. Ühe tõlkenime, mis on eesti keeles kõige tuntum, jätame kirjutamata. Loomal on eesti keeles kaks nime. Vastuseks piisab ühest neist. **Kes?**
14. Eesti väiksem rööveluviisiga lind. Rästast pisut väiksem, punapruuni seljaga, isaslinnul on silmatorkav must silmatriip ja hall pealagi. Jahtides istub kohapeal ja peab vahti, et siis rünnata saaki, mille hulka kuuluvad lisaks suurematele putukatele ka väiksemad selgroogsed. Toidu ülejäägi korral torkab suuremad saakloomad okaste ja okastraadi otsa. Ladinakeelne nimetus *Lanius collurio*. **Kes?**

15. Selle linna rahvastiku hulgas on alati olnud rohkem või vähem eestlasi. Pärast viimast Läti haldusreformi 2009 on linnaga samanimelises piirkonnas (novads) eestlased 4. kohal 1,06% rahvastikust. Siin sündis üks Läti tuntumatest oligarhidest mitmekordne valitsusjuht Andris Šķēle. Linnas on Elīna Zālīte memoriaalmuuseum ja matemaatik Aivars Liepa mälestusmärk. Siin kasvab motokrossiraja kõrval väidetavalt Euroopa jämedaim valgepaju. **Mis linn või piirkond?**

Geograafia

16. **Milline looduskaitseala** moodustati 2014. a Emajõe Suursoo, Piirissaare ja Emajõe suudmeala kaitseala baasil? Kohalike elanike vastuseisu tõttu ei õnnestunud luua kuuendat rahvusparki Eestis.
17. Meie ajaarvamise III aastatuhat jõudis väidetavalt kõige enne Caroline atollile. Uue aastatuhande saabumist tähistavate ürituste seas nimetati see saar Millenniumiks. **Mis riigile** kuulub see saar?
18. James Bond on Briti luure kõige tuntum töötaja. Teda kinolinal kujutajatest on tema juurtele kõige lähemal Sean Connery, kes on šotlane nagu ka James Bondi isa. Kuid oluliselt vähem on räägitud James Bondi emast. Kuna ta oli pärit riigist, kus on rohkem kui üks riigikeel, siis oli raske leida tema rahvust. **Millisest riigist oli pärit James Bondi ema?** James Bond sündis samas riigis.
19. **Millise** USA osariigi pealinn on Columbus ja **millisel** Columbia?
20. Sumatra saarel asuvas Toba järves asub 640 km² suurune Samosiri saar. **Mille pool**est on see saar ainukordne?

Teadus, tehnika

21. Hiljuti teatas IUPAC (The International Union of Pure and Applied Chemistry), et elemendid numbriga 113, 115, 117 ja 118 on läbinud vajaliku avastamise kriteeriumi. Viimased kolm elementi (115, 117 ja 118) avastas Venemaa Dubna tuumauuringute keskuse ja USA California Lawrence Livermore'i laboratooriumi teadlaste ühine töörühm. Algselt taotlesid nad endale ka elemendi 113, praeguse hüüdnimega ununtrium, avastamise õigusi, ent IUPAC'i otsusel jõudis selleni esimesena Jaapani Rikeni instituut. Seega saab elemendist 113 esimene, mis saab nime Aasia teadlaste seast. Selle tulemusel on nüüd Mendelejevi nime kandval tabelil seni viimane rida täis saanud. **Mitmes rida (periood)?**
22. 1917 Inglise kuningapere muutus Saxe-Coburg-Gotha dünastiast Windsoriks. Ka briti autofirma SS Cars otsustas 1945. aastal nime muuta. **Milline uus nimi võeti?**
23. Mõned päevad tagasi andsid teadlased USA teadusasutusest LIGO pressikonverentsil teada, et on tuvastanud Nende olemasolu ennustati ühe tuntud teooria baasil juba 100 aastat tagasi, kuid eksperimentaalselt polnud seda varem piisavalt tõestatud. Eksperimendi edukas tulemus tuli 14. septembril 2015. Järgnevad kuud kulusid andmete kontrollimiseks. **Mida tuleb kirjutada punktiiri asemele?**
24. Tööstusarhitektuur on tõenäoliselt täna oma madalseisus, sest püüdlus tulemuslikkuse ja praktilisuse poole on mitmed rakendused üksteisest lahutanud. Täna pannakse tehastes masinaid kokku erinevates kohtades valmistatud osadest. FIAT-i Lingotto tehas Torinos, mis oli kasutusel aastatel 1923-1982, oli ehk tavapärane selles tähenduses, et tehasesse toodi tooraine ja sealt väljusid autod. Ometigi oli Lingotto tehas unikaalne siis ja ka täna. Ühegi teise autotehase puhul ei ole sellist lahendust kasutatud. **Mis tegi/teeb Lingotto tehase unikaalseks?** Vastus on seotud tehase katusega.

25. Esimesed dokumendid selle nime all tegutsemisest pärinevad aastast 1288. Tol ajal oli küll nimes ainult üks sõna ja tegevuseks oli vase kaevandamine. Vasega tegeles äriühing kuni 1970-ni. Pärast seda keskenduti ainult sellele, millega tegeletakse tänaseni. Nime teine osa saadi samal ajal Soomes tegutsenud äriühingult ja praeguse nime all tegutsetakse alates aastast 1998. Äriühing tegutseb üle maailma, ka Eestis. Tallinnas Liivalaia tänaval tegutsevad selle mitmed tugiüksused, näiteks logistika ja arvete osakond, tootmisüksused mitmel pool Eestis. **Mis on Euroopa vanima järjepidevalt tegutseva äriühingu nimi? (kaks sõna)**

Sport

26. Mart Seim tunnistati 2015. aasta Eesti parimaks meessportlaseks. Maailmameistrivõistluste medalimees viis Eesti rekordi kahe tõste kogusummas 438 kilogrammini. Enne teda oli Eesti rekord Sulev Tarrose nimel. **Mitme kg võrra** on rekordit parandanud Mart Seim? +-1,5kg annab 2 punkti, +-4,5kg 1 punkti.
27. Kõige rohkem olümpiamänge on korraldanud USA (8 korda). **Milline riik** asub selles arvestuses 5 korraga **teisel kohal**? Arvesse lähevad nii suve- kui talimängud.
28. Tallinna klubide hegemoonia Eesti jalgpallis on üldtuntud. Kui jätta kõrvale NSVL ja Saksa okupatsiooni aegsed meistrivõistlused, siis on Eesti meistriks tulnud ainult kaks klubi, mille tavanimes pole kunagi olnud (puudub) sõna „Tallinna“. Maardu Levadia 1999. ja 2000. aasta tiitlid siia ritta ei sobi, sest peale nimevahetust võitis sama klubi veel 7 meistritiitlit Tallinna Levadiana. Nende kahe klubi võitude vahele jääb veidi rohkem kui 72 aastat. **Nimetage need kaks klubi.**
29. Olenemata sellest, millise vibuga on tegemist (pikkvibu, kaarvibu, plokkvibu) on neil kõigil üks ühine joon. Jaapani vibu, *yumi*, on aga teistsugune. **Mille poolest erineb yumi teistest vibudest?**
30. **Kes on pildil?** Ühele neist kuulub ka Eesti toetus.

Kultuur

31. **Milline kirik** on tähelepanuväärne kui ainus ovaalse põhiplaaniga kirik Eestis? Haruldane on ka kiriku murdkelpkatus. Kirik on ehitatud arhitekt Christoph Haberlandti kavandi järgi 18. sajandi lõpul.

32. Ta vihkas põhimõtteliselt ooperit, talle ei meeldinud Beethoven. Tema peamise romaani järgi tehtud neljatunnise lavateosega avati 1973. aastal Sydney uus ooperimaja. **Kes on see kirjanik?**

33. **Kes** oli teine haritlane pärast Voltaire'i, kellest tema eluajal avalik skulptuur tehti? See kuju (parempoolsel pildil), mille autor oli Louis-François Roubiliac, asub praegu Victoria ja Alberti muuseumis, oli algselt mõeldud seisma Vauxhall'i avalikus pargis.

34. Tema isa Jaan (Joann) pärineb Põltsamaa lähedalt Võisikult. Ise sündis Eestis, kuid kolis peale isa surma ema Aleksandra Valkova kodumaale Tomski oblastisse. Seal õppis kohalikus ülikoolis ajalugu ja hiljem Moskvas filmikunsti. Tema paljudest Eestis tehtud filmidest võiks mainida „Pööripäeva“, kus ta näitab Punaarmee rolli 1940. aastal ning raamatutest tema raadiovestete III sarja põhjal valminud teost „Molotov, Vorošilov, Soome epopöa ja meie“. 2011. aastal autasustati teda Valgetähe IV klassi teenetemärgiga ja tema paljude hüüdnimede hulgas oli ka „Vegekao“. Meie hulgast lahkus ta möödunud aasta jaanuaris. **Kes?**

35. **Küsime kunstnikku**, kes ei mahu eesti kunsti raamidesse. Ta loob põhiliselt Viinis ja Tallinnas ja peamiselt esindab teda Tanya Wagneri galerii Berliinis. Töödeks näiteks performance „Veenuse sünd“ jms.

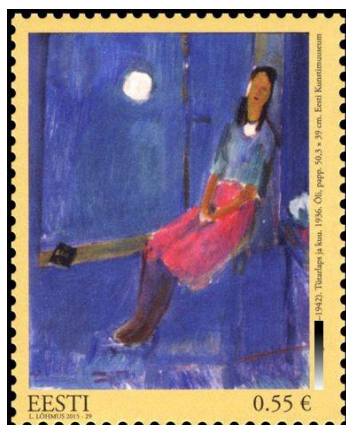

Kultuur

36. **Kuidas on Eesti kirjanduslooga seotud** Viljandimaal Hüpassaarest 4 km põhja pool asuva Jüriõue talu saunas 1852. aastal sündinud Ann Backhoff?

37. Ta sündis väidetavalt 6. I 1854 ja tema surma ajaks on märgitud kusagil peale 1923. aastat. Tema suguvõsa kuulsaim esindaja oli vanaonu, prantsuse maalikunstnik ja diplomaat Horace Vernet (1789 - 1863), kelle meelistödeks olid sõja- ja idamaade teemalised maalid. Talle on püstitatud kujusid Venemaal, Šveitsis, Suurbritannias. Tema auks on nimetatud tänavaid, vedureid ja asutatud seltse, muuseume paljudes maailma riikides. Küsitava suhete kohta naissooga öeldakse lakooniliselt – suhtus naistesse üleolevalt kuni kohtas Irene Adlerit. **Kes?**

38. 2015. aastal väljaantud postmargil, mille autoriks Lembit Lõhmus, on kujutatud maali „Tütarlaps ja kuu“. Tema kinnivõtmise Pariisis 1941 on väga segane. Ühe teooria järgi olnud tal hangitud NSVLi pass, et Eestisse pääseda ja Saksa patrull võttis ta juudi pähe kinni. Teise teooria järgi varjanud ta enda juures kaunist juuditari ja langenud Gestapo kätte. Kolmanda teooria järgi olnud ta seotud ta Prantsuse partisanidega või omanud bi- ja homoseksuaalseid suhteid. Edasine on teada. Ta viidi Drancy etapilaagrisse ja sealt edasi Oświęcim, kus ta hukkus 1942. **Kes on see kunstnik?**

39. Tänu temale teame hoopis täpsemalt kuidas XIX sajandil maarahvas hakkas kasutama sõnu Eesti(maa), Eesti rahvas ja eestlased. Hariduselt geograaf, osales ta ekspeditsioonidel Siberis ja Kaug-Idas, kuid on meile tuntud eelkõige kooli-, kultuuri- ja teadusajaloolasena. Tema kohta ilmunud artiklites on märgitud, et sündis Tartus 30. sept. 1948 töölise pojana ja pidas teadlaseametit asutustes nagu EPA, „Eesti Loodus“, Tartumaa muuseum, Tartu Ülikool ja Eesti Kirjandusmuuseum. Kaika suveülikooli aktiivse osalejana toetas ta seisukohta, et Võru- ja Setumaale omane nn. topeltidentiteet on faktor, mis pidurdab siinsete inimeste jäädavalt Eestist lahkumist. **Kes on see rohkem kui 200 teadusartikli autor?**

40. Selle hõimu esindaja ütleb: „Me oleme vapper ja lõbus rahvas, sest meie ajalooline pealinn kannab rahvaga sama nime ja seal toimub maailmakuulus festival. Me ei karda kedagi, sest meie vapil on laskevalmis relv ja meie hõimu nimeline mees võitis üksinda 9 olümpiamedalit“. Naabrid ütlevad, et tegemist on kõvade jutu-, nalja- ja napsimeestega. Ja kui kõneleb selle hõimu esindaja, siis vastutab kuulaja jutu sisu eest. **Mis maa või hõim?**

Vastused

1	Netflix.	RH
2	Luuleprömm ehk luuleslämm (poetry slam).	MK
3	Kass.	VT
4	Vintage.	VT
5	Viis minutit sooja dušši (tavaliselt lubatakse kaks minutit).	MK, RH
6	Varssavi ülestõus 1944. aastal.	MH
7	Jahipistrikud.	MK
8	Prantsusmaa.	VT
9	Beringi väin, enne artikkel Lavrenti Beriast.	MK
10	Island ja Liechtenstein.	MK
11	Rabamuld.	RH
12	Harilik haab Järveljal.	MK
13	Jaapani serau ehk lehmdeemon.	VT
14	Punaselg-õgija.	MK
15	Ape (läti k)/Hopa (eesti k)	VT
16	Peipsiveere looduskaitseala.	MK
17	Kiribati.	MK
18	Šveits.	UK
19	Ohio ja Lõuna-Carolina.	MK
20	Maa ilma suurim saare järve saar (suuruselt viies järve saar).	MK
21	Seitsmes.	RH
22	Jaguar.	MK
23	Gravitatsioonilained.	RH
24	Tehase katusel on autodroom (ringrada).	UK
25	Stora Enso.	UK
26	438-417,5=20,5 kg.	MK
27	Prantsusmaa (2 korda Pariis, talimängud Chamonix, Grenoble, Albertville).	MK
28	Tartu Olümpia (1939/1940) ja Nõmme Kalju (2012).	VT
29	Vibu on asümmeetriline.	UK
30	Gianni Infantino ja Tokyo Sexwale, FIFA presidendikandidaadid.	VT
31	Valga Jaani kirik.	MK
32	Lev Tolstoi, Prokofjevi ooper „Sõda ja rahu“.	MK
33	Georg Friedrich Händel.	MK
34	Vladimir-Georg Karassev-Orgusaar. Vahepeal Vladimir Karasjov.	VT
35	Kris Lemsalu.	VT
36	Anton Hansen Tammsaare ema.	MK
37	Sherlock Holmes.	VT
38	Karl Pärsimägi.	MK, VT
39	Vello Paatsi.	VT
40	Savo, savolased.	VT

RH – Rein Hiob, VT – Veiko Tonts, MK – Mart Kiisk, MH – Mart Hiob, UK – Urmas Kukk